

МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ФІНАНСОВОМУ ПРОСТОРИ

© 2015 ХОМЯК М. С.

УДК 332.142

Хомяк М. С. Модель розвитку регіонів у вітчизняному фінансовому просторі

Метою статті є аналіз діючих моделей економічного розвитку регіонів та розробка сучасної моделі, яка б урахувала накопичений вітчизняний і зарубіжний досвід, що в сукупності буде сприяти регіональному розвитку. Завдання статті: уточнення суті терміна «регіон»; узагальнення характеристик фінансового простору регіону; оцінка ефективності функціонування зарубіжних моделей регіонального економічного розвитку; розробка вітчизняної моделі розвитку регіону. Формування основних напрямів регіонального розвитку в місцевому фінансовому просторі – нове завдання, яке постало перед українським суспільством у середині другого десятиріччя XXI ст. При розробці цих напрямів необхідно враховувати потенційні ресурси, активізувати діяльність державних і громадських структур, забезпечити ефективний контроль за використанням ресурсів, зокрема фінансових. Усе це вимагає консолідації населення, органів влади, бізнесових структур, і лише за такої важливої умови є надія на збільшення темпів регіонального зростання.

Ключові слова: модель, розвиток, регіони, фінансовий простір, економічне зростання, бюджет.

Рис.: 3. **Бібл.:** 17.

Хомяк Мирослав Степанович – кандидат економічних наук, докторант, Національний університет державної податкової служби України (вул. Університетська, 31, Ірпінь, Київська область, 08200, Україна)

E-mail: m.s.hamster@outlook.com

УДК 332.142

UDC 332.142

Хомяк М. С. Модель развития регионов в отечественном финансовом пространстве

Целью статьи является исследование действующих моделей экономического развития регионов и разработка современной модели, которая бы учитывала накопленный отечественный и зарубежный опыт, что в совокупности будет способствовать региональному развитию. Задачи статьи: уточнение сути термина «регион»; обобщение характеристик финансового пространства региона; оценка эффективности функционирования зарубежных моделей регионального экономического развития; разработка отечественной модели развития региона. Формирование основных направлений регионального развития в местном финансовом пространстве – новое задание, которое встало перед украинским обществом в середине второго десятилетия XXI века. При разработке этих направлений необходимо учитывать потенциальные ресурсы, активизировать деятельность государственных и общественных структур, обеспечить эффективный контроль за использованием ресурсов, в том числе финансовых. Все это требует консолидации населения, органов власти, бизнес-структур, и только при таком важном условии есть надежда на увеличение темпов регионального роста.

Ключевые слова: модель, регион, финансовое пространство, экономический рост, бюджет.

Рис.: 3. **Библ.:** 17.

Хомяк Мирослав Степанович – кандидат экономических наук, докторант, Национальный университет государственной налоговой службы Украины (ул. Университетская, 31, Ирпень, Киевская область, 08200, Украина)

E-mail: m.s.hamster@outlook.com

Khomjak M. S. A Model of Regions Development in the Domestic Financial Space

The article is aimed at studying the operable models of economic development of regions as well as development of a contemporary model, which would take into consideration the accumulated domestic and foreign experience, all this together will contribute to regional development. The tasks of this article are set as follows: clarifying the substance of the term of «region»; synthesis of characteristics of region's financial space; evaluating the efficiency of foreign models of regional economic development; development of a domestic-based model of region development. Formation of the basic directions of regional development in the local financial space is a new task, which has risen before the Ukrainian society in the middle of the second decade of the 21 century. In developing these directions, potential resources should be taken into consideration, activity of both the State and its social structures should be intensified, an effective monitoring of the use of resources, including financial resources, should be ensured. All this calls for consolidating the population, authorities, business structures, and only in view of such important setting, it is hoped to increase the paces of regional growth.

Keywords: model, region, financial space, economic growth, budget.

Fig.: 3. **Bibl.:** 17.

Khomjak Miroslav S. – Candidate of Sciences (Economics), Candidate on Doctor Degree, National University of State Tax Service of Ukraine (vul. Universtetska, 31, Irpin, Kyiv region, 08200, Ukraine)

E-mail: m.s.hamster@outlook.com

Україна поступово інтегрується до Європейського Союзу, що вимагає формування нової моделі, зокрема і регіональної, економічного розвитку. Формування цієї моделі здійснюється в складних глобалізаційних умовах європейського економічного простору. Нинішній фінансовий простір України, який є складовою частиною загальнонаціонального, характеризується недостатньо ефективною економікою, недостатнім нормативно-правовим забезпеченням, значною тінізацією фінансових потоків. Також окремою проблемою є фінансова розбалансованість регіонів, втрати значних виробничих потужностей і ринків збуту, що пов'язані з військовими та політичними діями з боку

Росії. У таких складних умовах доцільно сформувати власну модель розвитку регіонів.

Розвитку регіонів наприкінці ХХ – початку ХХІ століть приділяють значну увагу як у суто практичному, так і в теоретичному зрізі. У багатьох країнах, зокрема Китаї, Єгипті, Туреччині, окремі промислово розвинені або туристично активні регіони формують основні фінансові ресурси країни. Для сучасних реалій України, коли значні території Донецької та Луганської областей окуповані проросійськими військовими угрупованнями, роль прикордонних регіонів має бути визначальною, беручи до уваги, що декілька областей межують із країнами, які є членами ЄС. Україна мала значні потенцій-

ні природні, виробничі, трудові ресурси, проте нині ці потенціали використовуються незадовільно. Саме тому формування та реалізація відповідних моделей економічного розвитку регіонів з метою забезпечення динамічного соціально-економічного розвитку є надзвичайно актуальною проблемою.

Беручи до уваги надзвичайну актуальність цієї проблематики, її вирішенню присвячено праці багатьох вітчизняних вчених, зокрема: М. Антоновського, В. Гейця, Я. Жаліло, Н. Костіної, Л. Кузьменко, А. Мазаракі, Л. Петкової, М. Школи та ін.

Більш розлого проблеми розвитку регіонів розкриваються в індивідуальних та колективних монографіях. Так, П. Курмаєв у монографії «Організаційно-економічний механізм регулювання розвитку регіонів» обґрунтовує організаційні моделі регулювання економічного розвитку регіонів [1], у колективній монографії «Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти» з'ясовується модель розвитку, орієнтована на соціальну сферу [2].

Проте, незважаючи на вагомий досвід дослідження по цій проблематиці, залишаються малодослідженими моделі економічного розвитку регіонів, які були б орієнтованими на входження України в структуру ЄС.

Метою статті є аналіз діючих моделей економічного розвитку регіонів та розробка сучасної моделі, яка б урахувала накопичений вітчизняний досвід і прийнятний зарубіжний, що в сукупності буде сприяти динамічному регіональному розвитку.

Завданнями статті є: уточнення суті терміна «регіон»; узагальнення характеристик фінансового простору регіону; оцінка ефективності функціонування зарубіжних моделей регіонального економічного розвитку; розробка вітчизняної моделі розвитку регіону.

Апріорі можна зробити висновок, що відповідні реформи в Україні затягнулися, і наша країна суттєво відстала в соціально-економічному розвитку від своїх країн-сусідів, які нині є членами ЄС. Саме тому для входження до структур ЄС необхідно узагальнити досвід наших країн – партнерів по ЄС, проаналізувати вітчизняний досвід та розробити власну модель розвитку, зокрема регіонального рівня. Варто зазначити, що функціонування цієї моделі буде відбуватися в реальному фінансовому просторі, який зазнає впливу конкретних чинників.

Як зазначає Н. Стукало, деякі сфери глобалізації, зокрема фінансова сфера, характеризуються певною примусовістю, яка пов'язана з жорстким зовнішнім впливом на національні територіальні ринки капіталів.

Зазначене впливає на суспільно-політичне та духовне життя країни, не враховуючи їх національні та економічні особливості [3, с. 48].

З'ясуємо сутність терміна «регіон». Як зазначає З. Варналій, багатогранність і різноаспектність категорії «регіон» полягає в тому, що, по-перше, вона розглядається як синонім району; по-друге, як співвідношення таксонів, що належать до різних систем таксонування; по-третє, як будь-яка територія, що за своїми ознаками не підходить до вже прийнятої системи територіально-

го ділення. Тому в науці відсутнє єдине загальноприйняте визначення поняття «регіон» та існує ряд підходів щодо визначення поняття. Найбільш поширеним підходом трактування регіону є висвітлення цієї категорії як народногосподарського комплексу країни, що відрізняється природними умовами і господарською спеціалізацією, або як адміністративно-територіальної одиниці поділу країни [4].

М. Некрасова характеризує регіон як велику частину територій країни з відносно однорідними природними умовами, характерною спрямованістю розвитку продуктивних сил на основі поєднання комплексу природних ресурсів із наявною і перспективною соціальною інфраструктурою [5].

Згідно з поглядом О. Гранберга, регіон є територією, що відрізняється від інших територій низкою ознак і характеризується певною цілісністю, взаємопов'язаністю її складових елементів [6].

В. Долятовський та І. Школа під регіоном розуміють складну територіальну систему або комплекс, що мають обмежені ресурси, структуру виробництва, певні зв'язки із зовнішнім середовищем [7, с. 34; 8, с. 120].

Найбільш комплексно підійшов до визначення сутності регіону А. Михайличенко, який вважає, що регіон є складною, багатокомпонентною, динамічною, багатомірною, функціональною, комплексною системою «район-область» із різнорівневими горизонтальними й вертикальними зв'язками, зовнішніми та внутрішніми впливами на систему, що відображає єдність виробничої і невиробничої сфер, територіальну єдність, різноманітність об'єктів управління різних форм власності та регіональний рівень у структурі влади держави [9, с. 22].

Отже, регіон є складним соціально-економічним утворенням, яке має конкретні характеристики, зокрема вимір, зв'язки, критерії функціонування, принципи, тощо. Наведемо окремі характеристики регіону.

Як зазначають Р. Гатаулін, А. Каримов, А. Комаров, «на відміну від фізичного простору, економічному простору притаманна відносна розривність, коли економічні об'єкти розміщені дискретно» [10, с. 125].

О. Біяков виокремлює ще одну характеристику і вважає, що однією зі специфічних характеристик економічного простору є його відкритість. Відкритість економіки є умовою її ефективного функціонування. В економічній думці зустрічається твердження, що економічний простір сам по собі є результатом взаємодії таких видів простору, як соціальний, фінансовий, технологічний та інформаційний. При цьому всі види простору наче повністю включені в економічний простір [11, с. 102].

В. Томарева-Патлахова узагальнила окремі типи моделей регіонального розвитку і запропонувала таку класифікацію: еколого-економічна, інноваційно-інвестиційна, інноваційна, кластерна, мобілізаційно-інноваційна, сталого розвитку [12].

В. Трофимова зазначає, що модель сталого розвитку регіону формує взаємозв'язок і баланс економічних, соціальних, екологічних, інституційних та інноваційно-технологічних компонентів з метою максимізації добро-

бути людини без ускладнення можливостей для майбутніх поколінь задовольняти свої потреби [13, с. 35].

Оскільки фінансовий простір є складовою частиною економічного, то саме фінансовий простір в сучасних реаліях суспільного розвитку України відіграє важливу роль у функціонуванні всього економічного простору. Основою функціонування фінансового простору є реальна фінансова система. Беручи за основу складові фінансової системи, можна так зобразити архітектуру фінансової структури регіону (рис. 1).

Зауважимо, що І. Кант характеризував архітектуру як мистецтво побудови системи. Оскільки саме систематична єдність систем, що вперше перетворює звичайне знання на науку, тобто простий агрегат знань на систему, то архітектура є вченням про наукове в нашому пізнанні взагалі, і, отже, вона належить до методології [14].

Нині у світі функціонує декілька моделей регіонального розвитку. Було визначено, що всі моделі можуть функціонувати на трьох рівнях. Найважливішим є регіональний, тому що на ньому відбувається визначення цілей, формування пріоритетів загальноекономічного розвитку країни та регіональної економіки, розробляється державна і регіональні про-

грами соціально-економічного розвитку, формується бюджетно-фінансова і податкова політики.

Аналіз фінансової літератури щодо фінансового простору дозволяє зробити висновок, що фінансовий простір регіону має такі ознаки:

1. Компоненти.
2. Функціональні параметри.
3. Принцип функціонування.
4. Модель (реальна, перспективна) функціонування (розвитку).

Регіональний фінансовий простір має своє місце у архітектурі простору (рис. 2).

Як зазначає Н. Бібік, розвиток регіонів України як динамічних систем на державному рівні базується на таких принципах, визначених Державною стратегією регіонального розвитку: принцип програмування; принцип концентрації; принцип синхронізації дій; принцип поляризованого розвитку; принцип додатковості; принцип субсидіарності; принцип збалансованого розвитку; принцип партнерства; принцип суспільної єдності; принцип конкурентності [15].

В. Дотляровський виокремлює такі моделі розвитку: регіональної корпорації, планових контрактів, соціальної участі у вирішенні задач [7, с. 29].

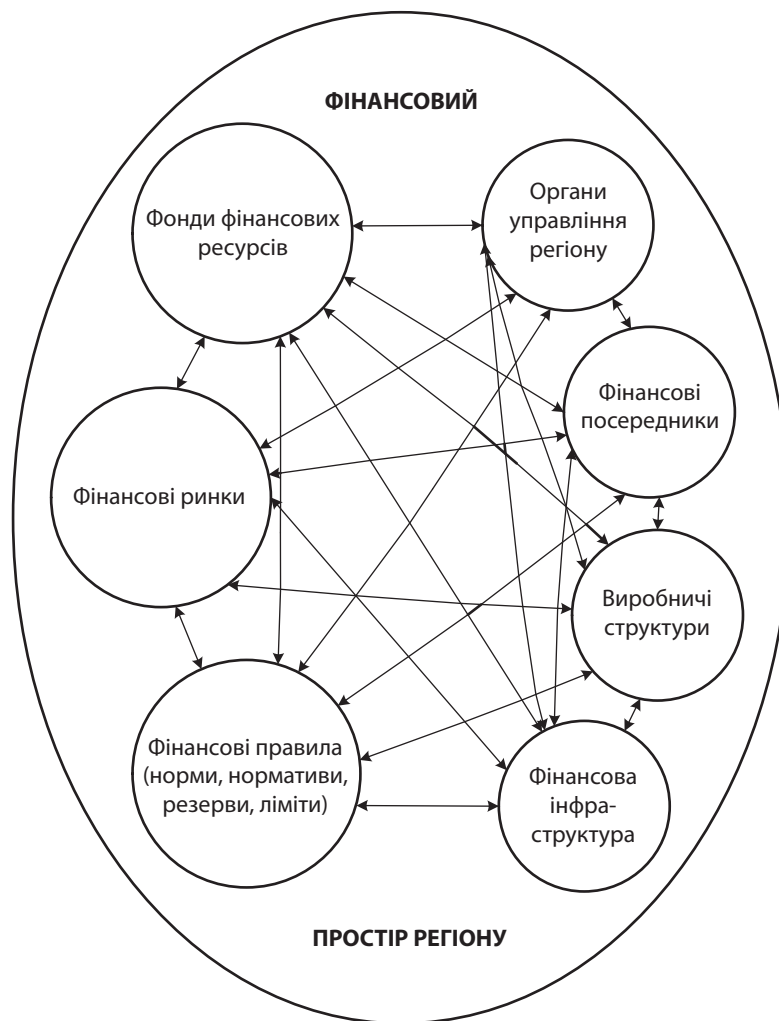

Рис. 1. Архітектура фінансового простору регіону

Рис. 2. Місце регіонального фінансового простору в архітектурі світового та національного простору

Як зазначає В. Чужиков, у більшості зарубіжних країн склалась три ланкова система управління територіальним соціально-економічним розвитком. Поряд з центральними органами влади управлінською діяльністю займаються великі регіональні та локальні територіальні управлінські структури.

Центральні органи територіального управління здійснюють макрорегулювання процесів соціально-економічного розвитку. Тут же формується законодавче середовище, що регламентує всю діяльність у сфері територіального управління [16, с. 17].

Стратегічні орієнтири розвитку України, зокрема і в регіональному вимірі – вступ до Європейського Союзу, що зумовлює врахування специфіки моделей розвитку в зарубіжних країнах.

Різні країни реалізують різні форми управління моделями регіонального розвитку. Для Канади характерною є діяльність комітету Кабінету Міністрів з питань економічного та регіонального розвитку.

США теж має подібні служби, зокрема Президентську комісію з проблем федералізму, яка забезпечує підготовку аналітичних звітів і рекомендацій для Президента та Конгресу, продукування шляхів удосконалення федеративних відносин, координацію поточної діяльності федеральної адміністрації з питань удосконалення міжрегіональних відносин. США має значний досвід створення та функціонування агентств регіонального розвитку, більшість з яких функціонує у формі державних інвестиційних корпорацій. Їх діяльність ґрунтується на політиці концентрації державних інвестицій, спрямованій на розвиток міст, у результаті чого досягається позитивний економічний вплив на віддалену економічну периферію. Проте політика домінування державних інвестицій еволюціонувала до дольового фінансування ре-

гіональних проектів з боку федерального центру, регіону і місцевих громад, що забезпечувало об'єднання всіх груп інтересів відносно цілей регіонального розвитку. Як приклад діяльності такої організації можна навести Адміністрацію долини Теннессі.

В Японії теж є свої спеціалізовані органи, зокрема Економічна консультативна рада та Консультативна рада планування комплексного розвитку території при Кабінеті Міністрів, на чолі яких стоїть Прем'єр-міністр. Основним органом, що відповідає за розробку державної регіональної політики, програм і планів регіонального соціально-економічного розвитку, у державному апараті Японії є Управління економічного планування.

Для Швеції характерним є створення державних регіональних компаній, з дольовою участю в реконверсії підприємств і організації виробництва нових товарів та підтримкою малих і середніх підприємств.

У Нідерландах діє п'ять державних компаній регіонального розвитку, головною метою яких є вдосконалення економічної структури регіонів і розв'язання проблем безробіття. Для цього вони стимулюють розвиток власного потенціалу провінцій та забезпечують посилення зв'язків між регіональною та національною промисловістю, надають допомогу малим та середнім підприємствам, приймають дольову участь у діяльності окремих фірм. Прикладом результативності такої політики є діяльність компанії LIOF, завдяки якій колишній шахтарський регіон Лімбург за 20 років перетворився у діловий і промисловий центр Європейського Союзу. Для цього на початку реконструкції регіону була створена спеціальна адміністрація з представників центрального уряду, провінції та муніципалітетів, яку розпустили, як тільки поставлені цілі були досягнуті. Компанія LIOF існує і нині. У власності уряду перебуває 91% компанії, решта розподілена між провінцією – 8% і муніципалітетом – 1%.

Для Бельгії характерне створення регіональних інвестиційних компаній з такими функціями: стимулювання створення, реконструкції та розширення приватних фірм, сприяння створенню нових державних компаній. Також функціонують і регіональні корпорації розвитку, які управляють регіональними банками даних, підтримують секторальні інтереси і беруть участь в управлінні фірмами, що потрапляють у скрутні умови.

Отже, окремі країни протягом тривалого періоду часу формували регіональні структури, які були адаптовані до мінливих умов фінансового простору. Детальне ознайомлення із умовами, правилами, нормами, принципами, моделями регіонального розвит-

ку в зарубіжних країнах дозволяє запропонувати власну відповідну модель (рис. 3).

Функціонування моделі забезпечується місцевими органами влади, державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування із залученням відповідних громадських структур. Так, вперше в Україні в м. Черкаси при формуванні міського бюджету на 2016 р., продовжуючи традиції бюджетних слухань, було організовано широке обговорення проєктів, запропонованих жителями міста. Із понад півсотні проєктів розвитку було відібрано шість, які є реальними до реалізації. Ці проєкти передбачають розвиток інфраструктури м. Черкаси [17].

Такий суспільний досвід варто використати і в інших регіональних структурах. Доцільно узгодження

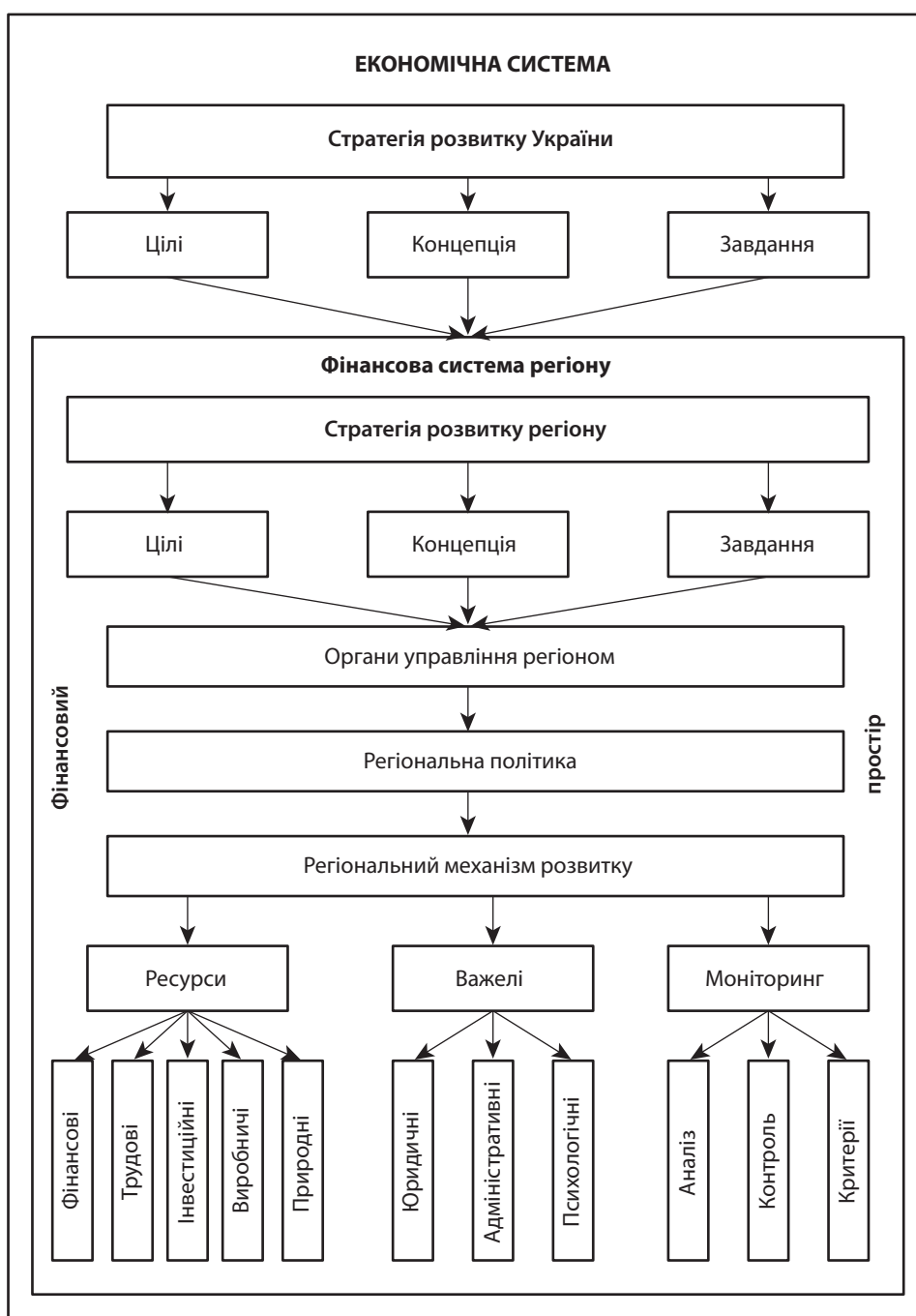

Рис. 3. Модель розвитку регіонів у фінансовому просторі

економічних та соціальних програм загальнодержавно-го та регіонального рівнів з метою ефективного використання обласних ресурсів.

ВИСНОВКИ

Формування основних напрямів регіонального розвитку в місцевому фінансовому просторі – нове завдання, яке постало перед українським суспільством у середині другого десятиріччя ХХІ ст. При розробці цих напрямів необхідно враховувати потенційні ресурси, активізувати діяльність державних і громадських структур, забезпечити ефективний контроль за використанням ресурсів, зокрема фінансових. Усе це вимагає консолідації населення, органів влади, бізнесових структур, і лише за такої важливої умови є надія на збільшення темпів регіонального зростання. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Курмаєв П. Ю. Організаційно-економічний механізм регулювання розвитку регіонів : монографія / П. Ю. Курмаєв. – Умань : ПП Жовтий, 2010. – 334 с.
2. Новікова О. Ф. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти / О. Ф. Новікова, О. І. Амоша та ін. / НАН України, Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2012. – 534 с.
3. Стукало Н. В. Глобалізація та розвиток фінансової системи України : монографія / Н. В. Стукало. – Д. : Видавництво «Інновація», 2006. – 248 с.
4. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : монографія / За ред. З. С. Варналія. – К. : Знання України, 2005. – 498 с.
5. Некрасов Н. Н. Региональная экономика / Н. Н. Некрасов. – М. : Экономика, 1978. – 382 с.
6. Гранберг А. Г. Основы региональной экономики : учеб. для вузов / А. Г. Гранберг. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 495 с.
7. Доляровский В. А. Зарубежный опыт комплексного развития регионов / В. А. Доляровский // Регионология. – 1994. – № 2-3.
8. Трансформаційні процеси економіки України в регіональному вимірі : монографія / За ред. І. М. Школи. – Чернівці : Книга – ХХ, 2004. – 360 с.
9. Михайличенко А. О. Соціально-економічний розвиток регіону та його ресурсне забезпечення (на матеріалах Чернігівської області) : автореф. дис. ... канд. екон. наук / А. О. Михайличенко. – К., 2006. – 22 с.
10. Гатаулли Р. Ф. Экономическое пространство: содержание, единство и развитие / Р. Ф. Гатауллин, А. Г. Каримов, А. Г. Комаров // Экономические проблемы регионов и отраслевых комплексов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskoe-prostranstvo-soderzhanie-edinstvo-i-razryvu>
11. Бияков О. А. Экономическое пространство: совокупность, функции, свойства / О. А. Бияков // Экономические науки [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskoe-prostranstvo-suschnost-funktsii-svoystva>
12. Томарева-Патлахова В. В. Модели регионального развития в контексте экономических реформ / В. В. Томарева-Патлахова // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2013. – № 1 (70). – С. 76–80.
13. Трофимова В. В. Концепція сталого розвитку як основа постіндустріальних моделей розвитку / В. В. Трофимова // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 8. – С. 33–37.
14. Кант И. Критика чистого разума / И. Кант // Экономические науки [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/kant_chr/
15. Бібік Н. В. Модели регионального розвитку: теоретичні аспекти й особливості використання / Н. В. Бібік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stattionline.org.ua/ekonom/60/7981-modeli-regionalnogo-rozvitku-teoretichni-aspekti-j-osoblivosti-vikoristannya.html>
16. Чужиков В. Чеська модель регіонального розвитку / В. Чужиков // Економіка України. – 2004. – № 7. – С. 72–78.
17. Офіційний портал Черкаської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.cherkasy.ua/ua>

REFERENCES

- Biiakov, O. A. "Ekonomicheskoe prostranstvo: sovokupnost, funktsii, svoystva" [Economic Space: a set of functions, properties]. <http://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskoe-prostranstvo-suschnost-funktsii-svoystva>
- Bibik, N. V. "Modeli rehionalnogo rozvytku: teoretichni aspekty i osoblyvosti vykorystannya" [Models of regional development: theoretical aspects and features of Use]. <http://www.stattionline.org.ua/ekonom/60/7981-modeli-regionalnogo-rozvitku-teoretichni-aspekti-j-osoblivosti-vikoristannya.html>
- Chuzhykov, V. "Cheska model rehionalnogo rozvytku" [Czech model of regional development]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 7 (2004): 72-78.
- Doliarovskiy, V. A. "Zarubezhnyy opyt kompleksnogo razvitiia regionov" [Foreign experience of integrated regional development]. *Regionologiya*, no. 26-34 (2004).
- Granberg, A. G. *Osnovy regionalnoy ekonomiki* [Fundamentals of the regional economy]. Moscow: GU VShE, 2000.
- Gataullin, R. F., Karimov, A. G., and Komarov, A. G. "Ekonomicheskoe prostranstvo: sodержanie, edinstvo i razvitiie" [Economic Space: content, unity and development]. <http://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskoe-prostranstvo-soderzhanie-edinstvo-i-razryvu>
- Kurmaiev, P. Yu. *Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm rehulivannia rozvytku rehioniv* [Organizational-economic mechanism of regulation of development of regions]. Uman: PP Zhovtyi, 2010.
- Kant, I. "Kritika chistogo razuma" [Critique of Pure Reason]. http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/kant_chr/
- Mykhailychenko, A. O. "Sotsialno-ekonomichniy rozvytok rehionu ta ioho resursne zabezpechennia (na materialakh Chernihivskoi oblasti)" [Socio-economic development of the region and its resources for (on materials Chernihiv region)]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*, 2006.
- Nekrasov, N. N. *Regionalnaia ekonomika* [Regional economy]. Moscow: Ekonomika, 1978.
- Novikova, O. F. et al. *Stalyi rozvytok promyslovoho rehionu: sotsialni aspekty* [Sustainable development of industrial region: social aspects]. Donetsk, 2012.
- Oftsiniy portal Cherkaskoi miskoi rady. <http://www.rada.cherkasy.ua/ua>
- Rehiony Ukrainy: problemy ta priorytety sotsialno-ekonomichnoho rozvytku* [Regions of Ukraine: problems and priorities of socio-economic development]. Kyiv: Znannia Ukrainy, 2005.
- Stukalo, N. V. *Hlobalizatsiia ta rozvytok finansovoi systemy Ukrainy* [Globalization and the development of Ukraine's financial system]. Dnipropetrovsk: Innovatsiia, 2006.
- Trofymova, V. V. "Kontseptsiia staloho rozvytku iak osnova postindustrialnykh modelei rozvytku" [The concept of sustainable development as the basis of post-industrial development models]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 8 (2010): 33-37.
- Transformatsiini protsesy ekonomiky Ukrainy v rehionalnomu vymiri* [The transformation processes of Ukraine's economy in a regional context]. Chernivtsi: Knyha-XX, 2004.
- Tomariieva-Patlahkova, V. V. "Modeli rehionalnogo rozvytku v konteksti ekonomichnykh reform" [Models of regional development in the context of economic reforms]. *Derzhava ta rehiony. Seriiia «Ekonomika ta pidpriemnytstvo»*, no. 1 (70) (2013): 76-80.